

*Ljubo Jurčić**

REFLEKSIJE I PORUKE SAVJETOVANJA

Visoke gospodarske stope rasta, puna zaposlenost, vanjska i unutarnja ravnoteža ciljevi su ekonomske politike od njezina nastanka. Ciljevi ekonomske politike izvode se iz ciljeva ukupne politike. Opći politički cilj jest veći standard građana, a povećanje standarda građana teško je zamisliti bez gospodarskoga rasta. Ako nema gospodarskoga rasta, ili ako je on nizak, tada povećanje standarda mogu ostvariti samo neki dijelovi društva, ali na teret ili na štetu drugih dijelova.

Puna zaposlenost i ekonomski je i socijalno važan cilj. Puna zaposlenost prijeko je potreban uvjet ravnomjerne distribucije dodane vrijednosti, odnosno nacionalnog dohotka. Ravnomjerna distribucija nacionalnog dohotka osigurava stabilnu potražnju i funkcioniranje kružnoga toka gospodarske aktivnosti. Istovremeno to je i jedan od uvjeta dugoročno održivih visokih stopa gospodarskog rasta. Povećanju socijalne stabilnosti najviše pridonosi smanjenje stope nezaposlenosti.

Visoke stope rasta i puna zaposlenost ciljevi su koji se moraju ostvarivati u kraćim rokovima, a to su ujedno i dva međusobno, pozitivno, povezana cilja: visoke stope rasta omogućuju smanjenje nezaposlenosti, odnosno povećanje zaposlenosti, a povećanje zaposlenosti, pak, istovremeno je i izvor većih stopa gospodarskoga rasta.

Veće stope gospodarskoga rasta i smanjenje stope nezaposlenosti, kao kratkoročni, ne samo ekonomski, nego i politički ciljevi, mogu izazvati unutarnju i vanjsku neravnotežu. Unutarnja i vanjska neravnoteža, ako su prouzrokovane ostvarivanjem visokih stopa gospodarskoga rasta i značajnim smanjenjem nezaposlenosti, uz ostale će zadovoljene uvjete, automatski biti donesene u ravnotežu u srednjem ili u dugom roku. Jedini uvjet koji mora biti zadovoljen jest da se gospodarski rast ostvaruje bržim rastom izvoza od uvoza.

* Lj. Jurčić, dr. sc., docent na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu

Zadatak je ekonomske politike pravilno definirati ciljeve, odrediti redoslijed njihova ostvarivanja i izbor mjera i instrumente uz pomoć kojih se oni mogu ostvariti.

Gospodarski rast

Nacionalno je gospodarstvo složen sustav. Rastom taj sustav postaje sve složeniji. Jednostavnije razumijevanje gospodarskoga sustava njegovo je shvaćanje kao mehanizam s većim ili manjim brojem međusobno povezanih poluga i polugica. Predočavanja gospodarskog sustava kao mehanizma u kojem se vide međuzavisnosti poluga i polugica je prvi, ali značajni, korak u razumijevanju gospodarstva. Za takvo je razumijevanje važno shvatiti da pritisak na bilo od kojih poluga ili polugica s većim ili manjim intenzitetom se prenosi na ostale dijelove sustava.

Ekonomska analiza nam služi da vidimo (pojednostavnjenu) sliku gospodarskoga sustava s njegovim međuovisnostima. Ekonomska se politika mora koristiti slikom ekonomske analize da bi znala na koje poluge i kojom snagom mora pritisnuti da bi se postigli željeni ekonomski, pa onda i društveni i politički ciljevi.

Ekonomska politika najviše vremena troši da bi pronašla sredstava i instrumente koji bi mogli ostvariti visoku stopu rasta. Veće stope rasta prijeko su potreban uvjet za rast standarda stanovništva. Veće stope rasta omogućuju veće plaće, veće mirovine, bolju zdravstvenu uslugu, bolje školstvo. One omogućuju povrat duga umirovljenicima bez većih negativnijih posljedica za budući gospodarski i društveni razvitak. Primjerice, 5% rasta omogućuje realan rast plaća za jedan posto, realan rast mirovine za jedan posto, smanjenje deficita za jedan posto, realno po jedan posto više ulaganja u školstvo i zdravstvo... itd. Jedan posto u sadašnjim hrvatskim uvjetima čini više od dvije milijarde kuna. Nedavno povećanom participacijom u zdravstvu namjerava se od potrošača prikupiti oko 400 milijuna kuna. Za tih 400 milijuna smanjuje se raspoloživi dohodak stanovništva i njihov standard, jer sada moraju plaćati uslugu koju dosad nisu plaćali. Vladi je očito bilo lakše te milijune uzeti od stanovništva, nego se koncentrirati na kreiranje mjera i instrumenta pomoću kojima bi povećala nacionalni dohodak za taj iznos, a koji je manji od 0,25% bruto domaćeg proizvoda.

Na ovogodišnjem su savjetovanju Hrvatskog društva ekonomista u Opatiji svi ekonomisti (Akademik Stipetić, Gligorov, Lokin, Crkvenac, i drugi) u prvi plan stavljali stopu gospodarskoga rasta kao prijeko potreban uvjet razvitka Hrvatske. Predstavnici Vlade, kao kreatori ekonomske politike (Predsjednik Sander, potpredsjednik Polančec i ministar Šuker) stopu gospodarskoga rasta navodili

su usput. Kreatori ekonomske politike ne smiju očekivati stopu rasta gospodarstva, oni je moraju planirati. Rast koji vodi punoj zaposlenosti ne događa se ni slučajno, niti samo djelovanjem tržišta. On se ostvaruje djelovanjem mjera ekonomske politike.

Za planiranje gospodarskoga rasta potrebno je, prije svega znati: faktore gospodarskoga rasta, ulogu države u gospodarskome rastu, ulogu regionalne zajednice, ulogu poslovnog sektora, ulogu radnika (okupljenih u sindikalne organizacije) i postići socijalni konsenzus.

Funkcioniranje tržišnog mehanizma prijeko je potreban uvjet gospodarskoga rasta. Tržišni mehanizam povećava efikasnost tržišnih subjekata. Jaki postaju još jači. Slabiji postaju još slabiji. Visok profit kao jedini cilj, koji je legitiman za poduzetnika, onemogućuje društveni i gospodarski dugoročno održivi razvitak.

Tržište omogućuje efikasnost, ali ne osigurava socijalnu osjetljivost i zaštitu prirode. Socijalna neosjetljivost stvara društvene napetosti, a neravnomjerna raspodjela dohotka ograničuje potrošnju. Oboje ograničuje dugoročan rast gospodarstva. Prekomjerno iskorištavanje prirodnih bogatstva i nedopuštene štetne emisije sužavaju granice proizvodnih mogućnosti dugoročno i povećavaju troškove proizvodnje, a u kratkome roku čine zemlju neugodnom za život. Na taj se način onemogućuje dugoročno održivi rast. Dugoročno održivi rast definiramo kao razvitak koji zadovoljava potrebe sadašnjih naraštaja bez ugrožavanja mogućnosti budućih naraštaja da zadovolje svoje potrebe.

Održivi gospodarski rast postiže se: tržišnom efikasnošću, socijalnom osjetljivošću i visokim ekološkim standardima. Nijedan od ovih činitelja održivoga gospodarskoga rasta ne postiže se bez uloge države.

Slabi poznavatelji ekonomije i ekonomskih sustava, a osobito ekonomske povijesti stavljaju državu nasuprot tržišta. Suprotstavljaju potpunu slobodu (liberalizam) Smithovog efikasnog tržišta i "nevidljive ruke", Keynesovu državnom intervencionizmu. Neoliberalisti kažu zaboravite Keynesa, prepustite sve tržištu, ono će sve riješiti. Kejnezijanci, pak, kažu da je za razvitak potrebno više državnoga intervencionizma. Ekonomska povijest i sadašnjost potvrđuju neodrživost tih ekstremnih stavova.

Dobri poznavatelji ekonomske teorije i ekonomske povijesti znaju da je zadatak državnoga intervencionizma u tržišnim uvjetima stvoriti uvjete za jače djelovanje tržišnih zakona.

Naime, tržište savršeno djeluje u savršениm uvjetima. Što su uvjeti manje savršени, i tržište manje savršено djeluje. To je u ekonomskoj teoriji poznato više od sto godina, a nešto malo kraće u ekonomskoj praksi. Državna se intervencija usmjerava u područja u kojima je tržište manjkavo. Razvijeniye zemlje u pravilu imaju razvijene tržišne sustave. U manje razvijenim zemljama i manje su razvijena

tržišta i potrebna je veća uloga države u stvaranju tržišnih uvjeta i izgradnji fizičke i institucionalne infrastrukture. Izgradnja fizičke infrastrukture (cesta, energetike, željeznice, telekomunikacija,...) u najvećoj mjeri završava kada zemlja postiže desetak tisuća dolara po stanovniku. Zbog toga je i udio države u bruto domaćem proizvodu u toj fazi razvitka relativno veći. Nizak dohodak, mala kupovna moć i mala potražnja ne stimuliraju privatni sektor da gradi skupe i s dugim rokom povratka infrastrukturne objekte, a ta je infrastruktura potrebna za razvitak i gospodarstva i tržišta. Njezinom se izgradnjom stvaraju uvjeti za razvijanje privatnog sektora i smanjuje se potreba države za daljim ulaganjem u fizičku infrastrukturu. Na taj se način mijenja udio državnog i privatnog.

Pored toga, za svaki viši stupanj razvitka gospodarstva država mora osigurati infrastrukturu, infrastrukturne proizvode i obrazovanje. Nove tehnologije i novi proizvodi traže zbog održivoga razvitka i nove poticaje i novu regulaciju. I jedno i drugo zadatak je države.

Puna zaposlenost

Rijetke su situacije u povijesti u kojima je samo tržište dovelo do pune zaposlenosti. Uvijek je to bilo uz intervenciju države. U tome je području država imala dvojaku ulogu. Prvo, u uređenju tržišta rada i drugo, u mjerama koje su izravno ili neizravno povećavale potražnju za radom. Država je u većini zemalja, osobito u zemljama u razvoju, najveći investitor. Državna se potrošnja u pravilu kreće od 30%, pa do više od 50% bruto domaćeg proizvoda. Jednopolotno povećanje državne potrošnje u situaciji nepotpune zaposlenosti, ako je dobro planirano, može značajno smanjiti nezaposlenost. I razvijene zemlje u slučaju samo nagovještaja recesije posežu za tom mjerom. Hrvatska je s visokom stopom nezaposlenosti u recesiji već desetak godina. Prije nekoliko godina bila je započela faza oživljavanja, kojom je nezaposlenost smanjena od 400 tisuća nezaposlenih na približno 300 tisuća, ali se već dvije godine broj nezaposlenih zadržava na toj razini, što ukazuje na stagnaciju gospodarske aktivnosti. I ekonomska teorija i ekonomska povijest uče nas da tržište bez državne intervencije neće riješiti hrvatsku nezaposlenost. Da je moglo, već bi je riješilo.

Nažalost, na ovogodišnjem Savjetovanju Hrvatskog društva ekonomista nije bilo izlaganja koje bi se posebno bavilo problemom nezaposlenosti i izravnim i neizravnim mjerama za njegovo smanjenje.

Puna zaposlenost uz politiku ravnomjerne distribucije nacionalnog dohotka najbolji je način za podizanje standarda građana, najbolja socijalna politika, najbolji put prema društvu blagostanja i najbolji dokaz vlastite suverenosti.

Ekonomska politika

Ekonomska politika izvodi se iz političke ekonomije nekoga društva. Politička ekonomija proučava međuovisnost razvitka gospodarskog i društvenog sustava, tj. kako gospodarski sustav utječe na razvitak društva i kako društveni sustav utječe na rast gospodarstva i na razvitak gospodarskoga sustava. Političkoekonomska analiza pokazuje gdje su u društvu neiskorišteni resursi, gdje su “uska grla” i koji resursi nedostaju za brži razvitak. Ona prikazuje “odnos proizvodnih snaga i proizvodnih odnosa”, a poznavanje tih činjenica prijeko je potrebno za definiranje strategije društvenogospodarskog razvitka i za pravilan izbor mjera i instrumenata za postizanje ciljeva. Ekonomskopolitičkim mjerama i instrumentima oslobađaju se, organiziraju, usmjeravaju i potiču gospodarske i društvene snage prema višim stopama održivog gospodarskog rasta. Poznavanje političke ekonomije vlastitoga društva potrebno je i zato što ne postoje dva ista društva ili dva ista gospodarska sustava. Svako društvo mora pronaći odgovarajući gospodarski sustav i gospodarsku politiku koja će mu omogućiti najbrži razvitak uz najmanje društvene troškove.

Ekonomska je politika svjesno usmjeravanje ekonomskog procesa, povezanog s rješavanjem triju vječnih i bazičnih problema ekonomskog života: što, kako i za koga proizvoditi? Instrumenti ekonomske politike, u užem smislu, najčešće se klasificiraju u:

- Instrumente javnih financija, odnosno fiskalne politike i
- instrumente monetarnokreditne politike.

Širi pojam ekonomske politike obuhvaća i:

- industrijsku politiku,
- regionalnu politiku i
- politiku dohodaka, itd.

U svome predavanju na Savjetovanju, prof. Spajić analizirao je postojeći porezni sustav, i prikazao je analizu učinaka potencijalnih poreznih reformi u području poreza na dobit, poreza na dohodak, poreza na dodanu vrijednost i u području trošarina. Analiza je pokazala da na strani prihoda, uz poštovanje osnovnih načela poreznog sustava, postoji još mogućnosti za povećanje fiskalnih prihoda.

Anto Bajo u svome izlaganju pod naslovom: “Tko upravlja javnim dugom” prikazao je strukturu hrvatskoga javnoga duga i ciljeve upravljanja javnim dugom. To je izlaganje, isto tako pokazalo da postoje značajne mogućnosti za povećanje efikasnosti u upravljanju javnim dugom.

O monetarnoj politici HNB kritički je govorio prof. Lovrinović. On je u izlaganju pod naslovom “Pasivna ili aktivna monetarno-kreditna politika za Hr-

vatsku” naglasio je da je hrvatska monetarna politika u službi “očuvanja stabilnosti deviznog tečaja i cijena”, a ne u službi gospodarskoga rasta. Dalje je ustvrdio “da precijenjen tečaj kune stabilno povećava deficit u bilanci plaćanja”. Jedan je od njegovih prijedloga za monetarnu politiku: više kreditirati poslovni sektor i da se “valutna klauzula treba zabraniti”.

U svakom slučaju hrvatska monetarna politika traži širu raspravu. Prije svega, potrebno je poći od činjenice da se monetarna politika gradi na vlastitome novcu. Novac ima svoj pravni, ekonomski i praktični aspekt. U pravnom smislu novac je ono što je zakonom određeno kao novac. U Hrvatskoj je to kuna. U ekonomskom smislu novac je ono što obavlja funkcije novca. Na ekonomskim funkcijama novca gradi se monetarna politika. Pitanje je koliko funkcija novca obavlja kuna? U praktičnom smislu novac je ono što poslovni sektor i građani prihvaćaju kao novac.

Pored toga tečajna politika ovisi o izboru tečajnoga sustava. Tečajni sustav izravno i neizravno utječe na strukturu gospodarstva, ali i na bilance države, poduzeća i kućanstva. Tečajni sustav koji je uspostavljen u Hrvatskoj prije desetak godina utjecao je značajno na postojeću strukturu gospodarstva, a zahvaljujući deviznoj klauzuli bilance države, poduzeća i stanovništva, odnosno njihova zaduženost dominantno su devizne. U takvoj bi situaciji svaka nagla promjena tečajnog sustava “urušila” te bilance i izazvala bi velike društvene troškove. Zbog toga bi svaka promjena deviznoga sustava morala biti posebno analizirana sa svojim ukupnim koristima i troškovima i s političkom odlukom o tome kako rasporediti te troškove i koristi od takve promjene.

Za vođenje ekonomske politike veoma je važna konzistentnost mjera različitih politika, pa time i usklađenost monetarne i fiskalne politike. Odnosno bitna je suradnja monetarnih i fiskalnih vlasti. Neprestano se moraju pratiti i usklađivati fiskalni efekti monetarne politike i obrnuto. Nažalost, po svemu sudeći hrvatski kreatori ekonomske politike još nisu uvidjeli koliko je važna ta suradnja.

Industrijska i regionalna politika u Hrvatskoj još ne postoji. Može se očekivati da će pristupanjem EU Hrvatska definirati te politike.

Industrijska politika gotovo da i nije spomenuta na ovogodišnjem Savjetovanju.

“Kako optimalno regionalizirati Hrvatsku?” naslov je istraživanja koje je na Savjetovanju prikazao Željko Lovrinčević. Istraživanje je obuhvaćalo simulacije osam varijanti statističke regionalizacije Hrvatske sukladno s kriterijima EU, uzimajući u obzir nacionalne interese Hrvatske.

O pristupnim fondovima EU, o iskustvu Slovenije i o savjetima Hrvatskoj kako da povuče što veći dio sredstava govorio je Boris Cizelj.

Unutarnja ravnoteža

Unutarnja ravnoteža postiže se punom zaposlenošću ili niskom stopom nezaposlenosti, stabilnim cijenama (niskom inflacijom ili niskom deflacijom) i proračunskom ravnotežom.

O nezaposlenosti je već prije bilo govora, cijene su u Hrvatskoj dugi niz godina stabilne, a inflacija se kreće u prosjeku oko 3%.

Smanjenje proračunskog deficita hrvatska Vlada najčešće navodi kao glavni cilj svoje ekonomske politike. No, samo administrativni pristup smanjenju deficita proračuna samo je kratkoročan privid. Proračunski deficit ne nastaje, niti se smanjuje u Ministarstvu financija. Njime se tamo može tek donekle upravljati. Proračunski deficit rezultat je: strukture gospodarstva, strukture državne uprave i državne potrošnje, upravljanja javnim financijama, strukture društva i demografske strukture.

Taj se deficit prije svega rješava politikom investiranja u otklanjanje izvora deficita. Izvori deficita mogu se otklanjati u kratkom, u srednjem i u dugom roku. U kratkome roku može se promijeniti struktura državne uprave i potrošnje. U srednjem roku mijenja se struktura gospodarstva, a u dugome roku društvena i demografska struktura.

Kod proračunskog deficita nije bitna njegova apsolutna vrijednost, pa nije bitan ni njegov udio u bruto domaćem proizvodu. Najvažniji je pokazatelj odnos stope rasta gospodarstva i proračunskog deficita. Aktivna ekonomska politika usredotočena je na visoke stope rasta i pazi da proračunski deficit bude manji od stope rasta. Taj odnos ne mora biti održan svake godine, osobito ne za zemlje u razvoju. Važno je da u određenom srednjoročnom razdoblju prosječna stopa rasta bude veća od prosječnog proračunskog deficita. Diskusiju i stavove slične ovima imao je na opatijskom Savjetovanju i dr. Vladimir Gligorov.

Pored toga, i sve se razvijenije zemlje koriste proračunskim deficitom kao najjeftinijim izvorom za financiranje razvitka. Kod takvoga pristupa valja se držati "zlatnog pravila" prema kojem se proračunskim deficitom smije financirati samo povećanje vrijednosti nacionalnog kapitala, a ne tekuća potrošnja. Povećanje nacionalnog kapitala znači povećanje proizvodnih mogućnosti zemlje. Budući da se deficit financira na rok od dvadesetak godina, tadašnji bi kapaciteti morali bez problema isplatiti deficit.

Vanjska ravnoteža

Vanjsku ravnotežu pokazuje stanje u bilanci plaćanja, osobito u bilanci tekućih transakcija. Hrvatska ima kroničan deficit u bilanci tekućih transakcija. Može se reći da je to normalna situacija za zemlje u razvoju kao što je Hrvatska. Deficit u bilanci plaćanja proizlazi iz domaće potrošnje veće od domaće proizvodnje. Domaća potrošnja veća od domaće proizvodnje rezultira većim uvozom od izvoza, odnosno vanjskotrgovinskim deficitom. Kumulirani deficit u tekućoj bilanci plaćanja pokazuje povećanje vanjske zaduženosti zemlje.

Prepreke za razvitak hrvatskoga gospodarstva nije potrebno očekivati iz područja proračunskog deficita, očekivati ih valja iz područja vanjskotrgovinskog deficita i vanjske zaduženosti zemlje. Zbog toga se kreatori ekonomske politike moraju usredotočiti na politike koje potiču izvoz. Ograničenja uvoza nisu u značajnijoj mjeri provediva, niti su značajne supstitucije uvoza moguće.

Za fiskalnu politiku može se reći da je neutralna za poticanje izvoza. Monetarna politika u situaciji kada je stabilan tečaj određen kao cilj, a ne kao instrument vanjskotrgovinske politike, također može malo utjecati na povećanje izvoza.

U situaciji neutralnosti fiskalne politike i malih efekata postojeće monetarne politike jedina politika koja može značajnije potaknuti izvoz jest industrijska politika. Industrijska je politika u biti strukturna politika, odnosno to je politika kojom se utječe na promjenu strukture gospodarstva u željenome smjeru. Za malo gospodarstvo, osobito za gospodarstvo u tranziciji kakvo je hrvatsko, poželjna je struktura ona u kojoj će pretežnu ulogu imati izvozni sektori.

Regionalnom politikom, za koju se očekuje da će biti kreirana pristupanjem Hrvatske EU, također se mogu stvoriti uvjeti za poticanje izvoza stvaranjem "lokalizacijskih prednosti" za izvozne industrije u različitim dijelovima Hrvatske.

Izvoz se povećava povećanjem izvozne konkurentnosti zemlje. O razini konkurentnosti hrvatskoga gospodarstva i o preprekama za podizanje te razine na Savjetovanju je govorio Mladen Vedriš, član Nacionalnog vijeća za konkurentnost.

Empirijsko istraživanje o strateškoj orijentaciji i konkurentnosti hrvatskih poduzeća prikazala je Lovorka Galetić.

Budući da često postoje nedoumice prilikom definiranja međunarodne konkurentnosti države, navodimo slijedeću široko prihvaćenu definiciju: "... to je stanje u kojem zemlja može, u uvjetima slobodnog i fer tržišta, proizvesti robe i usluge koje zadovoljavaju zahtjeve svjetskog tržišta, istodobno održavajući ili povećavajući realni dohodak svojih građana.."

Privatizacija

Privatizacija kao neizbježan dio procesa tranzicije i kao dominantan i ekonomski i politički problem bila je često spominjana i na ovom Savjetovanju. Potpredsjednik hrvatske Vlade, gospodin Polančec, definirao je povećanje konkurentnosti kao cilj privatizacije, navodeći pritom neka društva u vlasništvu države koja je planirano privatizirati u narednoj godini. Pored toga je kao jedan od ciljeva hrvatske Vlade naveo i ubrzanu privatizaciju.

Veći dio svoga izlaganja “Privatizacija i korporativno upravljanje - kako dalje?”, Darko Tipurić, posvetio je privatizaciji. Isto kao i Polančec, on je naglasio da “Privatizacija ima smisla samo ako je instrument podizanja konkurentnosti.”

No, nijedan od njih nije definirao što smatra konkurentnošću. Budući da su za privatizaciju u Hrvatskoj ostala uglavnom velika komunalna poduzeća koja proizvode javna dobra i javne usluge, koja su po definiciji prirodni monopoli, pitanje je kako odrediti njihovu konkurentnost kada ona nemaju konkurenta.

Drugo je pitanje kod privatizacije, osobito u turističkome sektoru, određivanje položajne rente. U svakom slučaju, proces privatizacije u Hrvatskoj došao je u osobito osjetljivu fazu u odnosu na budući razvoj nacionalnog gospodarstva. Svakako je potrebno imati na umu činjenicu da je za nacionalno gospodarstvo od državnog monopola štetniji samo privatni monopol.

Općenito bi, kada se pristupa privatizaciji potrebno bilo držati se slijedećeg principa:

- privatizirati sva poduzeća koja proizvode robe i usluge koje su izložene međunarodnoj konkurenciji,
- privatizirati po principu “prava cijena za pravu potencijalnu vrijednost”,
- privatizacijom se ne smije smanjivati vrijednost nacionalnog bogatstva,
- potencijalnu vrijednost poduzeća procjenjivati s društvenog stajališta,
- prirodne monopole nikada ne privatizirati, jedina je mogućnost koncesija.

Osnova je konkurentnosti efikasnost. Efikasnost pokazuje stopa povrata uloženi sredstava. Ako poduzeće bude plaćeno manje od potencijalne vrijednosti, onda budući vlasnik nema interesa podizati efikasnost, odnosno konkurentnost, jer će i uz postojeću efikasnost u kratkom roku vratiti uložena sredstva.

O razvijanju turizma i o privatizaciji turističkoga sektora, kao o modelu za otvorenu privredu i gospodarski razvitak, na Savjetovanju je govorio Branko Blažević. Strateško promišljanje o hrvatskoj brodogradnji iznio je Ivan Mencer, a o ekonomskim posljedicama demografskih promjena Sandra Švaljek.

Poruke

Svi su sudionici naglasili značaj visokih stopa gospodarskoga rasta. U situaciji pristupanja Hrvatske Europskoj uniji potrebno je čuvati se iluzije da pristupanje samo po sebi donosi gospodarski rast. Pritom se često navodi Irska, a zaboravlja se primjer Grčke, koja dugo, iako članica EU, nije ostvarivala razvitak. Pitanje je, je li Hrvatska bliže Grčkoj ili Irskoj?

U svakom slučaju, pristupanje EU otvara velike perspektive hrvatskome razvitku. Može se reći da je to pretpostavka za dugoročno održive visoke stope gospodarskoga rasta. Hoće li to Hrvatska i ostvariti ovisi o strategiji i o politici hrvatske Vlade.

Kao dio poruke ovoga Savjetovanja citiram R. Bićanića (1940.): “Mi moramo činiti velike napore, da naše narodno gospodarstvo sredimo. Mi smo u gospodarskom pogledu jedna od najneorganiziranih zemalja u Europi. Vremena mnogo nemamo, jer se događaji razvijaju veoma brzo. Izbora također nemamo u tom pogledu. Za nas se postavlja pitanje: *Ili ćemo sami organizirati naše gospodarske snage, ili će nas stranci organizirati. A to razumije se onda ne u našu, nego na svoju korist. Zato moramo poći od sebe i dati se na posao*”

Ono što mi moramo obaviti jest:

1. visoke stope gospodarskoga rasta,
2. gospodarski rast zasnovati na domaćim resursima,
3. gospodarski rast zasnivati na rastu izvoza,
4. kreirati ekonomsku politiku i organizirati državu u skladu s prethodnim ciljevima,
5. iskoristiti pristupanje Hrvatske Europskoj uniji za ostvarivanje ciljeva hrvatskoga društva.